

ИССИҚХОНА ШАРОИТИДА ЎРГИМЧАККАНАГА ҚАРШИ СИНАЛГАН ПРЕПАРАТЛАРНИНГ БИОЛОГИК САМАРАДОРЛИГИ

Аннотация. Ушбу мақолада иссиқхона шароитида ўргимчакканага қарши турли хил инсектоакарицидларнинг биологик самарадорлигини ўрганиш бўйича ўтказилган тадқиқотларнинг натижалари келтирилган.

Калит сўзлар. Помидор, зараркунанда, ўргимчаккана, препарат, ўсимлик, биологик самарадорлик, фоиз, миқдор.

Annotation: This article outlines the results of research on the biological efficacy of various insectoacaricides against spider bugs in greenhouse conditions.

Key words: tomato, pest, spider bug, drug, plant, biological effectiveness, percent, amount.

Ўргимчаккана (Tetranychis urticae Koch) энг ҳавфли зараркунанда ҳисобланиб, у 248 дан ортиқ тур ўсимликларни зарарлайди. Айниқса ғўза, бодринг, мош каби ўсимликларни ва полиз экинларини қаттиқ зарарлаши натижасида барглари тўкилиб, экинлар қуриб қолади. Ўргимчаккана эрта тушганда ҳосилни 50 % га яқини нобуд бўлиши мумкин [1].

Ўргимчакканани баҳорги ва ёзги бўғин вакиллари сарғиш-яшил, қишқилари эса қизғиш, тўқ сариқ тусда бўлади. Ўргимчакканани катталиги 0.3-0.6 мм келади. Личинкасида 3 жуфт, нимфа ва имаголарида 4 жуфт оёқлари мавжуд. Каналарнинг ривожланиши ёзда ҳар 8-12 кунда ўтса, кузда ва баҳорда 19 кунгача давом этади. Бир йилда 18-20 марта насл беради (Успенский, 1970). Урғочи зотлари иссиқхоналарда ўсимлик қолдиқларида якка-якка ҳолда ёки тўп-тўп бўлиб қишлайди. Улар совуққа чидамли, -20 °C да камроқ, совуқ -30 °C дан ошганда эса 100 % нобуд бўлади [2].

Ўргимчакканага қарши ҳозирги даврда агротехник, кимёвий ва биологик усуллардан иборат ком-

плекс кураш чоралари тавсия этилган. Бироқ ўргимчакканани кимёвий воситаларга чидамлиги йил сайин ортиб бормоқда. Кимёвий курашда дориларни қўллаш меъёрларини ошириб бориш эса фойдали жонзотларни қирилишига, атроф -муҳитни заҳарланишига олиб келади. Бу инсонлар саломатлигига ҳам салбий таъсир кўрсатади [3]. Ўргимчаккана Ўзбекистонда қишлоқ хўжалик экинларини зараркунандаси сифатида асосан ғўзада ўрганилган. Бошқа экинларда, хусусан сабзавотчиликда, айниқса, иссиқхоналарда бу зараркунандани ривожланиш хусусиятлари тўғрисида илмий маълумотлар етарли эмас. Юқоридагиларни инобатга олиб биз ўргимчакканани иссиқхона шароитида, помидорда ўрганишни мақсад қилдик.

2017-2018 йилларда кимёвий препаратларнинг помидор ўсимлигидаги ўргимчакканага нисбатан биологик самарадорлиги Тошкент вилоятининг Кибрай тумани иссиқхоналарида ўрганилди. Бунда помидордаги ўргимчаккана миқдорини

ҳисоблаш учун ҳар бир бўлак ва такрорийликнинг ўрта қисмидан 10 тадан намуна олинди. Ҳар бир намунада биттадан зарарланган ўсимлик кўрилди. Ҳар бир зарарланган ўсимликда эса кананинг 1 та баргга тўғри келадиган миқдори аниқланди. Таҷрибалар 3 такрорийликда қўйилди. Кузатув ва ундаги ҳисоб-китоб ишлари Ш. Т. Хаджаев [4] услуби бўйича амалга оширилди. Кузатувлар препарат сепилиши олдидан ва ундан кейин 1; 3; 7 ва 14-чи кунлардан сўнг ўтказилди.

Таҷрибаларда ўргимчакканага қарши инсектоакарицидлардан "Римон Фаст" 10% сус. к., "Неомектин" 3, 6% эм. к., "Benthos" 1, 8% эм. к., "Эффектум-Дуо" 40% сус. к. препаратлари турли хил сарф меъёрларда синаб кўрилди. Таққословчи вариант сифатида эса "Вертимек" (Абамектин), 1, 8% эм. к. препарати олинди. Бунда, ишловдан сўнг 14-кун "Римон Фаст" 10% сус. к. препаратигектарига 0, 7л/га миқдорида қўлланилганда 91, 6% биологик самарадорлик кузатилди. "Неомектин" 3, 6% эм. к. гектарига 0, 15л. сарф меъёрида биологик қўлланилганда самарадорлик 89, 8%га етганлиги аниқланди. "Benthos" 1, 8% эм. к. препарати гектарига 0, 5л. да 94, 0% ҳамда "Эффектум-Дуо" 40% сус. к. -0, 2 л. қўлланилганда 95, 3% самарадорлик олинди (жадвал).

Хулоса шуки, юқоридаги препаратларни келтирилган миқдорларда ўргимчакканага қарши қўллашнинг тавсия қиламиз.

**К. Маматов, Р. Мўминова,
ТошДАУ.**

Адабиётлар:

1. Алимхамедов С., Хўжаев Ш. Ғўза зараркунандалари ва уларга қарши кураш. Тошкент: Меҳнат, 1991. - 193 б.
2. Кимсанбаев Х. Х., Улмасбаева Р., Халилов Қ. Умумий ва қишлоқ хўжалик энтомологияси. Тошкент: Ўқитувчи, 2002. - 288 б.
3. Смирнова Г. П., Корнилов В. Г. - Природная чувствительность членистоногих к пестицидам. /Методические указания для энтомологических исследований. Л., ВИЗР. - 1986, -С. 13-75 стр.
4. Хўжаев Ш. Т., /Инсектицид, акарицид, биологик фаол моддалар ва фунгицидларни синаш бўйича услубий кўрсатмалар. Тошкент. КО'НИ-NUR. 2004, - 104б.